

Бекітемін:
Мектеп директоры: С.Қойайдаров

«Ісмер» үйірмесінің 2021-2022 оқу жылындағы
жұмыс жоспары

2021 жыл

**«Ісмер» үйірмесінің I топқа арналған 2021-2022 оқу
жылындағы жұмыс жоспары**

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Теория	Практика	Күні
1	Кіріспе. Үйірменің мақсаттары мен міндеттері. Технологиялық қауіпсіздік ережелерімен таныстыру.	2	1	1	21.09
2	Фетрмен жұмыс	2	1	1	24.09
3	Фетрмен жұмыс жасау ережелері	2	1	1	28.09
4	Фетрден жұмсақ ойыншықтар жасау.	2	1	1	1.10
5	Фетр. Әшекей бұйымдар жасау.	2	1	1	5.10
6	Фетрден тігілген оюлы жакет.	2	1	1	8.10
7	Кесте тігу өнері.	2	1	1	12.10
8	Кестелеу әдістері.	2	1	1	15.10
9	Су моншақпен кестелеу.	4	2	2	19,22.10
10	Мультфилм кейіпкерлерін кестелеп, әшекейлеу.	2	1	1	26.10
11	Моншақтан бұйымдар жасау	2	1	1	29.10
12	Моншақтан салфетка салғыш тоқу	2	1	1	2.11
13	Моншақтан күшік тоқу	2	1	1	5.11
14	Моншақтан тасбақа тоқу	4	2	2	9,12.11
15	Моншақтан брелок жасау технологиясы	4	2	2	16,19.11
16	Моншақтан гүл жасау	4	2	2	23,26.11
17	Бисерден браслет тоқу	4	2	2	30.11 3.12
18	Су моншақпен кестелеу	4	2	2	7,10.12
19	Бұйымды соңғы рет өңдеу	4	2	2	14,21.12
20	Оригами өнері	4	2	2	24,28.12

21	Қағазды бүктеп үйрену	4	2	2	4,7.01
22	Бәйтерек құрастыру	4	2	2	11,14.01
23	Құмыра жасау	4	2	2	18,21.01
24	Бұйымды соңғы рет өңдеу	4	2	2	25,28.01
25	Фламаренмен жұмыс	4	2	2	1,4.02
26	Фламаренмен шашқа тағатын әшекейлер жасау.	4	2	2	8,11.02
27	Жылтыр фломареннен брошка жасау.	4	2	2	15,18.02
28	Жылтыр фломареннен қалпақ жасау.	4	2	2	22,25.02
29	Фломареннен аппликация жасау.	4	2	2	1,4.03
30	Фломареннен жаға жасау.	4	2	2	11,15.03
31	Бұйымды соңғы рет өңдеу	4	2	2	18,25.03
32	Квиллингтің шығу тарихы.Қызыл түсті қағаздан гүлдер жасау технологиясы	4	2	2	29.03 1.04
33	Түрлі-түсті қағаздарды дөңгелек пішінде орау.	4	2	2	5,8.04
34	Оралған бөлшектерді бір-біріне желімдеу.	4	2	2	12,15.04
35	Түрлі-түсті қағаздан аппликация жасау.	4	2	2	19,22.04
36	Бұйымды соңғы рет өңдеу.	4	2	2	26,29.04
37	Квиллинг.Панно дайындау.	4	2	2	3,6.05
38	Көрме ұйымдастыру.	6	3	3	10,13,17.05
39	Қайталау	4	2	2	20,24.05

**«Ісмер» үйірмесінің ІІ топқа арналған 2021-2022 оқу
жылындағы жұмыс жоспары**

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Теория	Практика	Күні
1	Кіріспе. Үйірменің мақсаттары мен міндеттері. Технологиялық қауіпсіздік ережелерімен таныстыру.	2	1	1	21.09
2	Фетрмен жұмыс	2	1	1	24.09
3	Фетрмен жұмыс жасау ережелері	2	1	1	28.09
4	Фетрден жұмсақ ойыншықтар жасау.	2	1	1	1.10
5	Фетр. Әшекей бұйымдар жасау.	2	1	1	5.10
6	Фетрден тігілген оюлы жакет.	2	1	1	8.10
7	Кесте тігу өнері.	2	1	1	12.10
8	Кестелеу әдістері.	2	1	1	15.10
9	Су моншақпен кестелеу.	4	2	2	19,22.10
10	Мультфилм кейіпкерлерін кестелеп, әшекейлеу.	2	1	1	26.10
11	Моншақтан бұйымдар жасау	2	1	1	29.10
12	Моншақтан салфетка салғыш тоқу	2	1	1	2.11
13	Моншақтан күшік тоқу	2	1	1	5.11
14	Моншақтан тасбақа тоқу	4	2	2	9,12.11
15	Моншақтан брелок жасау технологиясы	4	2	2	16,19.11
16	Моншақтан гүл жасау	4	2	2	23,26.11
17	Бисерден браслет тоқу	4	2	2	30.11 3.12
18	Су моншақпен кестелеу	4	2	2	7,10.12
19	Бұйымды соңғы рет өңдеу	4	2	2	14,21.12
20	Оригами өнері	4	2	2	24,28.12

21	Қағазды бүктеп үйрену	4	2	2	4,7.01
22	Бәйтерек құрастыру	4	2	2	11,14.01
23	Құмыра жасау	4	2	2	18,21.01
24	Бұйымды соңғы рет өңдеу	4	2	2	25,28.01
25	Фламаренмен жұмыс	4	2	2	1,4.02
26	Фламаренмен шашқа тағатын әшекейлер жасау.	4	2	2	8,11.02
27	Жылтыр фломареннен брошка жасау.	4	2	2	15,18.02
28	Жылтыр фломареннен қалпақ жасау.	4	2	2	22,25.02
29	Фломареннен аппликация жасау.	4	2	2	1,4.03
30	Фломареннен жаға жасау.	4	2	2	11,15.03
31	Бұйымды соңғы рет өңдеу	4	2	2	18,25.03
32	Квиллингтің шығу тарихы.Қызыл түсті қағаздан гүлдер жасау технологиясы	4	2	2	29.03 1.04
33	Түрлі-түсті қағаздарды дөңгелек пішінде орау.	4	2	2	5,8.04
34	Оралған бөлшектерді бір-біріне желімдеу.	4	2	2	12,15.04
35	Түрлі-түсті қағаздан аппликация жасау.	4	2	2	19,22.04
36	Бұйымды соңғы рет өңдеу.	4	2	2	26,29.04
37	Квиллинг.Панно дайындау.	4	2	2	3,6.05
38	Көрме ұйымдастыру.	6	3	3	10,13,17.05
39	Қайталау	4	2	2	20,24.05

Аудандық оқушылар үйіндегі «Ісмер» үйірмесінің
2021-2022 оқу жылындағы сабақ кестесі.

Үйірме аты	Дүйсенбі	Сейсенбі	Сәрсенбі	Бейсенбі	Жұма	Сенбі
«Ісмер» I-топ		10 ⁰⁰ -12 ⁰⁰			10 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	
II-топ		15 ⁰⁰ -17 ⁰⁰			15 ⁰⁰ -17 ⁰⁰	

«Ісмер » үйірмесінің жетекшісі: Абилова Ақбота.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Мектептегі технология» журналы
2. «Технология» қыз балаларға арналған Е.В.Ермилова, И.А.Товченик
3. «Фетра изделия» журнал
4. «Көркем еңбек» 7 сынып
5. «Моншақ әлемі» журнал

Қол жұмыстарын орындау кезінде еңбекті қорғау жөніндегі нұсқамалық

I. Жұмыс басталар алдындағы қауіпсіздік талаптары

1. Қолөнер бұйымдарын арнайы сөмкеде немесе қобдишада сақтау.
2. Ине мен түйреуіштеді ине сақтайтын қорапта сақтау.
3. Сабаққа ине мен түйреуішті көп мөлшерде алып келмеу.

II. Жұмыс кезіндегі қауіпсіздік талаптары

1. Өз жұмысың мен жұмыс аспаптарыңа ұқыппен қарау
2. Инені, түйреуішті, шалма бізді және ілгектерді ауызға салмау, оларды киімге түйремеу.
3. Іс тігу мен тоқу үшін иненің көзіне ұзындығы шынтақтан аспайтын жіп сабақтау.
4. Жұмыс үзілісі кезінде инелер мен түйреуіштерді ине сақтайтын қорапқа салу, қайшының жүздерін біріктіріп, үстелге қою.
5. Қайшыны бір-біріне тек жүздерін біріктіріп, сақиналарын алға қаратып беру.
6. Қайшының еденге түсіп кетпеуін бақылау.
7. Қайшыны, шалма бізді, ілгектерді сермелеу.

III. Сабақ аяқталғаннан кейінгі қауіпсіздік талаптары

1. Ине сақтайтын қораптағы инелер мен түйреуіштердің санын тексеру, олардың саны дәл жұмыс басталар алдындағыдай болуы тиіс, жоғалған инелер мен түйреуіштерді іздеп табу.
2. Сынған инелер мен түйреуіштерді қағазға орап, қоқыс салатын жәшікке тастау.
3. Қайшыны, шалма бізді және ілгектерді осыған арнайы бөлінген жерге алып қою.
4. Өзіңнің жұмысыңды сөмкеге немесе жұмыстарды салатын қорапшаға салу.

Түсінік хат.

Қазіргі қоғамдық даму алдымызға жаңа ғасырға лайық, жан-жақты дамыған, білімді де жігерлі азамат тәрбиелеу міндетін қойып отыр. Бүгінгі ұрпақ өзінің сезімін, мінез-құлқын, тілін, өнерін жоғалтпауы қажет. Өнер адамға жақсы әсер ететін және оны тәрбиелейтін нәзік дүние. Осы құрылған «Ісмер» үйірмесінің қолөнерге баулу бағдарламасы халық шеберлерінің ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан тамаша шығармаларымен таныстыра отырып, өнерге қанат қаққан шәкірттерді шеберлік шыңына жетелеп, дұрыс бағыт беру, ұлттық өнерге баулу басты мақсат. Үйірме жұмысының іс-тәжірибесіне көңіл аударсақ, баланың шығармашылық кезеңдеріндегі танымдық мүддесінің дамуы-тарих, бейнелеу өнері, математика, сызу, т.с.с пәндерге тікелей байланысты. Бала оқу процесінде алған білімін үйірмеде іс жүзінде қолданып, қолөнер бұйымдарын дайындау кезеңдерінде пайдаланады.

Үйірме бағдарламасының ерекшелігі, оқушыларды қолданбалы өнер түрімен таныстыра отырып, тұлға ретінде танымдық қызығушылықтарын қанағаттандырады. Олардың ой-өрісін кеңейтеді, шығармашылық қабілеттерін дамытады. Осы арқылы оқушылардың өзіне тән икемділігі анықталады, тұлға ретінді көркем эстетикалық біліктілігі, талғамы, қабілеттері қалыптасады. Үйірме жұмысының барысында оқушылар әр түрлі материалдармен жұмыс істеп дағдыланады. Бұйымдарды жасау технологиясымен танысады, құрал - саймандарды пайдаланып еңбек етуге машықтанады, технология пәнінен қосымша мәліметтер алады. Қолданбалы өнер саласындағы халықтың ұлттық дәстүрін зерделеуге және оқушының өзіне тән бағдарын таңдауға мүмкіндік береді.

Үйірменің мақсаты:

Оқушылардың әр түрлі бұйымдар жасау арқылы шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытып, көркем - эстетикалық біліктілігін қалыптастыру.

Үйірме сабақтарында шәкірттерге қолөнер арқылы жан-жақты эстетикалық тәрбие беру, адамзат қоғамында бұрын - соңды жасалған мәдени мұраны жиелі меңгеруге мүмкіндік жасау.

Міндеттері:

- ✓ Сәндік - қолданбалы өнер туралы білімдерін тереңдету;
- ✓ Сәндік - қолданбалы өнер және басқа өнер саласындағы материалдардың өңдеу технологиясын білу;
- ✓ Болашақ ұрпақтың сана - сезімін, ұлттық психологиясын, оның ерте замандағы ата – бабалар салт-дәстүрімен сабақтастыра тәрбиелеу;
- ✓ Оқушыларды өздігінен еңбек етуге баулу;
- ✓ Сәндік қолөнерге үйреткенде белгілі шеберлердің туындыларына талдау жасауға үйрету;
- ✓ Бұйымды жасау жолын меңгерту;
- ✓ Жұмысты жүйелеп қорытындылай білу;
- ✓ Жасалған бұйымдарды дизайн мен сәндік-қолданбалы талаптарына сай сәндей білуге үйрету;
- ✓ Техника қауіпсіздік ережесін және санитарлық гигиена нормаларын орындау;

Оқу бағдарламасының мазмұны

1-тақырып. Кіріспе ұйымдастыру жұмыстары. Технологиялық мәліметтер.Мақсаты, маңызы, қолданылуы, әдіс-тәсіл жұмыс түрлері. Қажеттілік материал әзірлеу, жұмыс орны ережелерімен таныстыру.-3 сағат

Мақсаты: шығармашылық дағдыларын дамыту. Сәндік-қолданбалы өнер шығармаларында жоғары көркемдік бейнелерді құрудағы өнертапқыштық мүмкіндіктерін кеңейту.

Міндеті: сәндік-қолданбалы өнердің жаңа түрлерімен, тәсілдерімен танысу.

Құрал-жабдықтар пайдалану барысында оқушылар:

- ине, қайшы, бізбен жұмыс жасауды;
- қол тігістерін орындап, техникалық қауіпсіздік ережені сақтауды;
- қиып, қосып біріктіру тігістерін орындай білуі;
- жапсырма жұмыстарға желімді пайдалануды;
- құрал-жабдықтар мен өлшем таспаны қолдана білуі;
- түстерді дұрыс сәйкестендіре білуі;
- сурет сала білуі;
- бұйымды эскизін орындай білуі;
- ине жіптерді әр түрлі бұйымдарға қолдана білуі;
- шаблон үлгілерін дайындауды білуі;
- технологиялық карталармен жұмыс істей білуі;
- үтікпен жұмыс жүргізуді білуі.

Еңбек қауіпсіздік ережелері, инемен жұмыс істеу тәртібі:

1. Инені ине түйрегішке ғана түйреп салу керек;
2. Инені киімге түйреуге, ауызға салуға болмайды;
3. Жіпті тістеп кесуге болмайды;
4. Инені алушыға сабақталулы жағымен беру керек;
5. Сынған инені жерге тастауға болмайды.

Үтікпен жұмыс істеу тәртібі:

1. Үтіктер алдында өткізгіштің үзілген жерін тексеру керек;
2. Ылғалды қолмен тоққа қосылатын үтікті ұстауға тыйым салынады.
3. Үтікті мата түріне қарай қыздыру керек.

Қайшымен жұмыс істеу тәртібі:

1. Қайшыны жолдасыңа үшкір жағын өзіңе қаратып бер;
2. Қайшының жүзін жабық түрінде келтіріп, партаның оң жағына қой.

Желіммен жұмыс істеу тәртібі:

1. Желім құйылған ыдыстың аузын нығыз жабылуы керек;
2. Желіммен жұмыс жасап болғаннан кейін, міндетті түрде қолыңды жууың керек;
3. Жұмыс кезінде арнайы сүлгі ұстауың керек.

Сән және қолданбалы өнер - [сән өнерінің](#) бір саласы, тұрмысқа қажетті көркем, жиһаздық заттарды жасайтын шығармашылық түрі. Негізінен, түрлі үй жиһаздарын (жиһаз, зергерлік ою-өрнекпен әшекейленген заттар, тіршілікке қажетті сәндік құрал-жабдықтар, сувенирлер, құмыра, сый кеселер, т.б.) жасайды. Сән және қолданбалы өнерінің материалдары - [металл](#), [керамика](#), ағаш, [қыш](#), [шыны](#), [асыл тастар](#), сүйек, былғары, т.б. Негізгі техникалық әдістері көркем оймыш, шекіме, көркем жазба, кесте, құйма, т.б. Ол сүйек, ағаш, тері өңдеу, бедерлеу, зергерлік, инкрустация, фарфор, фаянс, кілем тоқу, көркем мата жасау секілді салаларға бөлінеді. Сән және қолданбалы өнер келелі өндірістік, технологиялық міндеттерді атқарғанымен, өз дәуіріндегі өнер мен мүліктік мәдениеттің даму дәрежесіне тәуелді болып, дәстүрлі, жергілікті этникалық ұлттық ерекшеліктің негізінде дамиды

Қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнер түрлерін, оның технологиясын оқушыларға бірізділікте меңгертуге көмектеседі. Еңбекке баулудағы оқу мазмұнының сабақтастығы технологиялық процестердің типтеріне, пайдаланылатын сәндік-қолданбалы өнер материалдарының өзіндік сипаты мен жасалу тәсілдеріне қарай негізделуі керек. Оқушылардың технологиялық мәдениетін қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнері арқылы қалыптастыру процесі оның мазмұнын нақтылауды талап етеді. Біз теориялық бөлімде берілген қағидаларды негізге ала отырып *технологиялық мәдениеттің* мазмұндық компоненттерін саралап аламыз: *эмоционалдық-мотивациялық, мазмұндық, іс-әрекеттік*. 5-9 сынып оқушыларының жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып әрбір компоненттің мазмұнына тоқталамыз.

Сәндік-қолданбалы өнер түрлері мазмұнын сұрыптауда біз дидактикада қалыптасқан принциптермен бірге (жүйелілік, түсініктілік, көрнекілік, ғылымилық, саналылық, бірізділік, белсенділік) қазіргі теория мен практикада сирек пайдаланылатын, сәндік-қолданбалы өнер түрлері арқылы оқушылардың технологиялық мәдениетін қалыптастыруда тиімді нәтиже беретін жаңа принциптерге де (дамыту принципі, әлемдік бейненің тұтастық принципі, мәдениетке сәйкестілік принципі, технологиялық білім беру мазмұнының вариативті принципі, проблемалық принципі) аса мән береміз.

Қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнері түрлерін меңгерту процесінде оқушылардың технологиялық мәдениетін қалыптастыру мақсатында әртүрлі *әдіс-тәсілдерді* (сөздік, көрнекілік, аудиокөрнекілік, практикалық, салыстыру, теңестіру, ақпараттық, эвристикалық, қорытындылау, іздестіру және т.б.) пайдаланамыз.

Соңғы жылдары «Технология қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерін меңгерту мәселесіне аса мән беріп отыр. Бұл орынды да, өйткені қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерінің оқушылардың технологиялық мәдениетін қалыптастырудағы мүмкіндіктері өте жоғары

2-тақырып. Панно. «Гүлдер» композициясы-9сағат

Мақсаты: Панно жасау технологиясын оқушыларға үйретуе отырып.сәнді қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру.өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Панно өнер туындысы.Мәдени орындар мен үй ішін көркемдеу үшін жасалады.

- 1.Икебано-жасанды гүлдер мен табиғи материалдан жасалған панно.
- 2.Түрлі-түсті қағаздан жасалған панно түрлері де болады.
- 3.Матадан,лентадан жасалған гүлдер панносы.

Панноның жобалау кестесін тауып көрейік.

ПАННО-

- 1.Материал қымбат емес.
- 2.Төзімді сапалалы.
- 3.Әдемі дизайн.
- 4.Ерекшелігі мол.
5. Жасалуы көркем.
- 6.Тез табылады.
- 7.Экономикалық шығын.
- 8.Бұйым мөлшері ерекшелігіне сай.

Тапсырма: гүлдер жасау.

Қажетті құралдар: қайшы, қағаз, фоамиран, джут жібі, таяқшалар, клей және т.б.

3-тақырып. Креативті сәндік бұйымдар, букет гүлдер дайындау-12 сағат.

Мақсаты:сәндік- қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру.өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Сәндік қолөнер дегеніміз – қолмен немесе құралдармен, техникамен өндірілетін қолданбалы, сәндік, сувенирлік бұйымдар түрлерін ұқсатып жасаудағы ойлардың, материалдар мен көркемдік шешімдердің, техникалар мен технологиялардың, ұлттық нақыштардың жиынтығын құрайтын өнер түрі.

Балалардың қабілеттері мен дарындылығының түпкі бастауы – олардың саусақтарының ұшында. Көркемдеп айтқанда саусақтан шығармашылық ойлардың негізін нәрлендіретін жылғалар ағады. Балалардың өз іс-әрекеттерінде сенімділігі мен жасай білу қабілеті артқан сайын, олар еңбек құралдарын қолдануға икемді болады; осы іс-әрекеттерді жүзеге асыруға қажетті қимылдар күрделенген сайын, баланың рухани өміріндегі қоғамдық еңбекпен, табиғатпен өзара байланыстары күшейеді. Басқа сөзбен айтқанда, баланың қабілеті артқан сайын, ақылыда толыса түседі

Енді осы шеберліктерімізді пайдалана заман ағымына сай заманауи сәндік бұйым- гүлдер шоғын жасаймыз.

Тапсырма: гүлдер шоғын заманауи тұрғыда жасау.

Қажетті құралдар: қайшы, қағаз, фоамиран, джут жібі, таяқшалар, клей және т.б.

4-тақырып. Декоративті бұйым жасау.(тарелкаға сурет салу)-12 сағат.

Мақсаты:сәндік- қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру.өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену. Балаларды белгілі бір тұтылатын бұйымдардың пішініне сәйкес ою-өрнектермен тәрелкені әшекейлей білуге үйрету, қағаз бетіндегі кеңістікті дұрыс пайдалануды, нүкте арқылы ою жасауды, әсемділікті қабылдай білуге тәрбиелеу.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Тапсырма: Тарелканы әшекейлеп сурет салу.

Қажетті құрал-жабдықтар: бояу, қылқалам, қағаз, су, сүлгі, тәрелкенің үлгісі

Орындалуы:

- Нобайын салу
- Тарелкеге көшіру
- Сурет салу заңдылықтарын ескере бояуға көшу.
- Тастармен сәндеу.

5-тақырып. Пейзаж жанрында суреттер салу(этиюдтар). Шабыттану әсері.-9сағат.

Мақсаты: бейнелеу жолдарын түсіндіру.

Міндеті: Ойын жеткізе білуге, тапсырмаларлы дұрыс құруға, ойын тиянақтай білуге дағдыланады. Сурет салу дағдысы қалыптасады. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Тапсырма: еркін тақырыптарда сурет салу.

Сурет салу кезеңдері:

- Көкжиек сызығын бейнелеу. Алыс-жақын бейнелерді қағаз бетіне перспектива заңдылықтарына байланысты орналастыру.
- Бейнелер көлеңкелерін кеңістікте бейнелеу. Алыстағы бейнелерді солғын түстермен бояу, жақын бейнелерді ашық түстермен келтіру.
- Боялмаған көріністерді бояу, жақын тұрған бейнелерді анықтап бояп, суретімізді аяқтау.
- Ұсақ детальдарды бейнелеу

(Қажетті құралдар: қағаз, қарындаш, акварель бояуы, қылқалам, су,)

6-тақырып. Кесте тігу. Жалпылама түсініктеме. Тігістерді көрсету, нобайлар жасау, тігіс түрлерін меңгеру – 12 сағат.

Мақсаты: сәндік- қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру. өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Кестелеу – өнері Кесте – сәндік қолөнердің халық арасына кең тараған нәзік түрі. Кестенің алғашқы үлгілерін Пазырық және Ноинұлан (б.з.б. 5ғ.) қорғандарынан табылған құрал-жабдықтардан (түскііз, түскілем, киім-кешектер, жауынгерлердің сыртқы су қағарлары, шекпен, комзол, желең) көруге болады. Кестені мата, тері, киіз т.б. материалдар бетіне жіптермен зерлеп әр түрлі суреттер мен ою-өрнектер салып тігеді. Кесте инемен, бізбен және кесте тігетін машинамен тігіледі Кейде кесте моншақтар, інжу, маржан т.б. асыл тастар тағу арқылы өрнектеледі. Кестені бұйым бетіне тегіс бастыра немесе топ-топтап әр жеріне тігеді. Бүкіл материалды бастыра тігу үшін шалыс, жатық, терме, жөрме, тігістер қолданылады. Геометриялық кескінді бейнелейтін кесте жіп санап тігілсе, ирек өрнектер әр түрлі гүл шоқтарын, ою-өрнек суреттер алдын-ала жүргізілген ізді қуалай тігіледі. Сонымен бірге матаның кесте түсер тұстарының жібін суырып тастап немесе қалың материал бетін алдын-ала ойып алып та тігіледі. Кесте тігу өнері – қазақ халқына өте ертеден тараған. Байырғы сақ, ғұн, үйсін өнерінде кестені зерлеп, маржандап, торлап, түктеп тігу тәсілдері кездеседі. Қазақ салтында үй жиһаздарын (түскііз, киім жапқыш, төсек жапқыш, терезе перделер, шымылдықтар, үзік-туырлықтар), киім-кешектер (көйлек, тақия, камзол, кеудеше) аяқ киімдерін (мәсі, кебіс, жеңіл етіктер) қол орамалдар мен ер-тұрмандарды т.б. безендіру үшін кестені көп пайдаланған. Алтындап, күмістеп тігу сән-салтанат бағалы бұйымдарға тән. Бұл үшін көбінесе барқыт, пүліш, атылас, қырмызы сияқты бағалы маталар пайдаланылады. Алтындап тігуде, көбінесе бедерлі, бедерсіз өрнектер бастыру әдістері қолданылады. Кесте түрлері де қазіргі өмір талабына сай ерекшеленіп, жаңа түр – мазмұнға ие болуда. Кестенің түрлері – біз кесте, баспа жылтыр, тамбурлы кесте, албыр кесте (екі ізді), кенебе ине, т.б. түрлері белгілі. Біз кестенің шым кесте және әредік кесте деп аталатын екі түрі бар. Біз

кесте дөңгелек немесе төрт бұрышты етіліп кергіш ағашқа керілген матаның бетіне түсірілген ою-өрнек бойынша қармақты бізбен өткермелеп шалу арқылы кестеленеді. Кесте санап тігілетін (жіпті санап отырып кестелеу) және еркін (сурет нұсқасы бойынша, санамай еркін тігу) кестелеу деп бөлінеді. Жай тігістер. Сабақты кесте. Кестенің бұл түрін тігу үшін өрнектің нұсқалары пайдаланылады. Оларды тіккен кезде ине кері шаншылады. Әр бір жаңа тігіс осылай түседі. Жіпті бекітіп, инені матаның кесте түсетін бетіне шығарған соң оған 2 – 4 жіпті іліп алу керек. Жіпті шығарып алған соң инені қайта шаншып, оған алғашқы тігіске қанша жіп алынса, сонша жіп іліп алады. Тігістердің біркелкі болуын қадағалау және инені екінші, үшінші, одан кейінгі алдыңғы тігістің ортасынан шығарып отыру керек. Біз кесте. Кестенің бұл түрімен кейбір контурлы ою-өрнектер немесе гүлдің сабағы кестеленеді. Тігу мәнері жағынан ол көлемі біркелкі ілмектер шынжыр секілді бір-біріне тіркесе тігіледі. Шынжырлардың формасы мен көлемі әр түрлі болып келеді. Барқыт тігісі. Кестенің бұл түрімен балалардың киімдерін әшекейлейді. Оның үстіңгі жағы айқасып келеді де, қатар бағытта екі қатар тігіс түседі. Кестенің бұл түрімен кестелегенде жіптерді санап, есептеп отырады. Егер кесте тігінен тігілетін болса, онда материалдың екі шетін қатар екі сызықты белгілеп алады. Қалың маталарда 2 жіптен сыру керек. Бұл тігісті кестелеудің басқа түрлерімен кішілеу гүлді және жапырақ сияқты бейнелерді кестелеген кезде кездеседі. Шым кесте.Тігілген матаның ашық жерін қалдырмай немесе ашық орынды өте аз қалдырып, тұтас кестеленген шымқай кесте. Екі жақты түрлі – түсті шым кесте ол кестенің бір қарапайым түрі. Кішкентай және орташа формадағы өсімдік бейнесімен геометриялық өрнектерді эмблемаларды тігуге қолданылады. Түскііз,сандық, мақпал шапан, сәнді сүлгілер, жастықтың тысы және жастық жапқыш, сәукеле т.б. заттарға тігіледі немесе бөлек матаға тігіліп қондырылады. Баумен кестелеу. Киімді кестелеу үшін, немесе шымылдық, терезе перде төсек жапқыш т.б. пайдалануға болады. Жіптерден (жүн, жылтырақ жіп қосылған жартылай жүн) ширатылған баумен немесе дайын баулармен тігеді. Бауды ілгекпен де /крючок/ тоқуға болады. Баудың жуандығы мен түрі кесте тігілетін бұйымның қандай екендігіне байланысты. Міне осындай өнерді қазақ халқы қыз балаларға кішкентайынан үйреткен. Қыз бала ер жетіп келе жатқанда оның болашақ жасауын аналары өзіне дайындататын болған. Ол еңбекпен келетін дүниенің қымбат бағаланатынын жастайынан білетін болған

- Орыс кестесі - бұл кесте "инені алға салу" әдісімен матаның түзу жібі бойымен тігіледі, инені оң жағынан 1 мм жерден өткізеді. Өрнектің бәрін бір бағытта түсетін тігіспен тігеді. Иненің жанындағы тігістің ортасына таман шаншып, келесі қатардың тігісін түсіреді. Кестелеген кезде тігістердің арасынан мата көрінбейтіндей етіп кестелейді. Ол үшін тігістердің арасы өте жиі болуы тиіс (бос ширатылған жіппен тіккен дұрыс). Орыс кестесімен ақ сары және сұр түсті маталарды ақ жіппен кестелейді. Сондай-ақ жастық, жастық тысына, дастарқанға, т.б. ұсақ тор көздермен үйлестіріп, әдемі кестелер төгеді. Матаға тор көзді жасау үшін тор көз түсетін жердің бір шетінен келесі шетіне дейін жіпті шаршылап таратып, жіптердің қиылысқан жерін ұсақ көлденең тігістермен бекітеді.
- Қиып кестелеу. Бұл кестемен көрпенің, жастықтың тыстарын, көйлек, жейдемелерді кестелейді. Кестелеу мәнері ақ кестемен ойып торлуға ұқсайды, айырмашылығы формасының тек қана дөңгелек емес, сопақша да болып келуінде.

Ришелье - ойма кесте. Өрнектелетін материалды өрнек мәнеріне қарай тесіп алады да, оны торлай ортасын кереге көздеп, шалу арқылы түрлі өрнек салады. Көрпенің, жастықтың тыстарын, салфеткаларды, бет орамалдарды, киімді өрнектеуге қолданылады. Сурет нұсқасын "инені алға салу" әдісімен бір рет немесе бірнеше рет жүргізеді. Мұнымен бір мезгілде өрнектердің арасынан брид жасалынады.

- Оларды 3 түрлі тәсілмен жасауға болады:
 - o орау, ілмек, тігіспен тігу немесе негігі тігістің астынан қосымша тігіс түсіру;
 - o сосын өрнектің бәрі шетінен қиятын жаққа қарай бағыттталып, тығыз етіп ілмек тігіспен тігіледі;
 - o өрнек дайын болған кезде өрнек сызығы мен шетінің арасындағы материал қайшымен қиып тасталынады.

Бұл кестеде тігілетін өрнектер қалдырылып фоны қиылып тасталады. Тығыз тоқылған маталарға кестеленеді, **мақта**, ирис және **жібек** жіптер пайдаланылады.

Керекті құрал-жабдықтар[өңдеу]

- Кестелуді қолмен тігу үшін **жіп, мата, ине** (көзі кең, қысқа), **қайшы, оймақ, түйреуіш, желім, біз** және дөңгелек **кергіш** қажет.
 - Матаның қалыңдығы кесте жібінің жіңішке, жуандығына және тігістің шаншылым жиілігіне сай келуі керек. Мата қалыңдау болғаны дұрыс, бірақ тігісті тартып, иненің өтуін қиындатпауы керек, мата өте жұмсақ болса да тіккен кесте бедері әдемі көрінбей қалады. **Кенеп** матаның құрылымы қандай мөлшердегі болсын иненің өтуіне оңай, иненің қалдырған ашық іздері басқа маталарға қарағанда кейін тез жабылып кетеді. Өте нәзік **бұйымдарды** кестелеуге өте жұқа бірақ құрылымы тығыз маталарды пайдаланған жөн, себебі ол жұмысқа қосымша айқындық әсер беріп тұрады. Айқас тігіс сияқты санап тігілетін кестелерге канва ыңғайлы. Канвалар жіптердің санына, тығыздығына қарай әр түрлі нөмірлі болады. Нөмір санының өсуіне қарай канваның көздері кішірейе береді.
 - Иненің жуан-жіңішкелігі кесте тігілетін материалдың қалыңдығына және жіптің жуан-жіңішкелігіне (нөмеріне) байланысты болады. Кесте тігудегі ең басты **құралдың** бірі болғандықтан иненің **сапасының** жоғары болғаны дұрыс. Кестенің түрлеріне қарай инелердің де түрлері әр түрлі болады. Жіптің жеңіл сабақталуы үшін иненің көзінің үлкен болғаны дұрыс. Өте ірі инемен кестеленген кесте тегіс болып түспейді.
 - **Жүн** маталарды кестелеуге ұзындығы орташа (**көлемі 1-10**) емес, бірақ жіп өтетін көзі үлкен, ұшы сүйір ине қолданылады.
 - Ұшы сүйір (**көлемі 13-26**), ұзын және жуан, көзі үлкен ине материалды жуан жіптермен кестелеу үшін қолданылады.
 - Тегіс тоқылған және селдір матаны (канвалауға) кестелеуге ұшы доғал (өлшемі 13-26) ине пайдаланылады. Мұндай ине матаның жіптерін суырмайды, түтпейді.
 - Жіптің **ұзындығы** 50-60 см. артық болмауы керек. Кесте жіптердің бірнеше түрлерімен кестеленеді:
 - Ширатылған **мақта** жіп - әдетте жеңіл бөліп алуға болатын алты қабаттан тұрады. Кейбір мұндай ширатылған жіптерді бөлмей сол күйінде пайдаланады. Канваға кестеленетін кестелерден басқа түрлеріне қоладана береді.
 - Ширатылған **жібек** жіп - алты қабаттан тұрады, мақта жіптер сияқты пайдаланылады, ерекшелігі жібек жіп жарқырап кесте түрін ашып тұрады.
 - Ирис - ширатылған жылтыр жіп кестенің көп түрлеріне қолданылады.
 - Кесте тігуге арналған жұмсақ мақта жіп - көбіне канва және қалың маталарды кестелеуге қолданылады.
 - **Металл** жіптер.
 - Жіңішке **жүн** жіп - қос қабатты жіңішке жүн жіппен маталарды, сонымен қатар канваға тігілетін әдемі өрнектерді кестелеуге жарамды.
 - Қайшының ұшы үшкір, ұзындығы 10-12 см. болғаны дұрыс.
 - Оймақ - қалың маталарды кестелеген кезде қолды жарақаттамай матаға иненің кіруін жеңілдетеді. Оймақтар қандай материалдан жасалса да ортаңғы саусаққа киюге ыңғайлы болғаны дұрыс.

Кестелеу кезінде жіпті түйіншектеуге болмайды.

- Кестелеуді бастар алдында жіпті матаға бекіту **тәсілдері**:
 - бірінші тәсіл - инені бірнеше рет шаншып, ұсақ тігістер жасап алу керек, ол жер артынан кестемен жабылып кететіндей болуы тиіс;
 - екінші тәсіл - инені бір рет шаншып алып, жіпті матадан ақырына дейін суырмай, қалған ұшын екінші рет ине шаншып, үстінен тігіп алу керек, жіптің ұшын қиып тастап, оның үстін кестемен бастырады;

- o үшінші тәсіл - екі қабатталған жіпті тұйықталмаған ұшынан сабақтап, инені матаның астынан үстіне қарай шығарып, жіпті ақырына дейін тартпай, инені қайта төмен шаншу арқылы жіптің тұйықталған ұшын бастыра тартады.
- o Кестені бітірер кезде кестелеп отырған жіпті жиі шаншып, суреттің астына жіберіледі.
- Ұсақ бұйымдарды әдетте дөңгелек кергіште кестелейді. Матаны кішілеу кергішке салып, үстінен үлкен шеңберді салады да кереді.
- Суретті матаға көшіргі қағаз арқылы калькаға түсіріп, сосын сурет нұсқасын түрлі-түсті қарындашпен сызады. Жібек маталарға сурет түсіру үшін суреті бар қағазды матаға салып сурет нұсқасын көктеп шығады да қағазды жыртып алып тастайды.

7-тақырып. Нобайын дайындау(нақты түстермен келтіру)-6сағат.

Мақсаты: сәндік- қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру. өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Тапсырма: кестелеуге арнайы нобайымызды дайындау, түстік шешімдерін көрсету.

Құрал-жабдықтар: түрлі-түсті қарындаштар немесе фломастерлер, қағаз, карандаш.

8-тақырып. «Ағаш» бейнесі кестелеу-18сағат

Мақсаты: сәндік- қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру. өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Тапсырма: «Ағаш» бейнесін кестелеу.

Құрал-жабдықтар: жіптер, кергіш(пальцы), ине, қайшы, мата, дайын нобай, қалам.

Орындалуы:

- Кергішке матаны керіп аламыз
- Дайын нобайымызды керілген матамызға көшіреміз.
- Нобай бойынша кестелеуді бастаймыз.

9-тақырып. «Қыз» бейнесі кестелеу-18 сағат.

Мақсаты: сәндік- қолданбалы өнердің жаңа түрімен таныстыру. өз қолдарынан сыйлық жасауды үйрену.

Міндеті: оқушылардың ой-қиялын, есте сақтау, көру, еркін сөйлеу қабілетін дамыту, саусақ майда моторикасын және тіл дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру. Түрлі құрал-жабдық пен материалдармен жұмыс істеудің тәжірибелік дағдысын қалыптастыру

Тапсырма: «Қыз» бейнесін кестелеу.

Құрал-жабдықтар: жіптер, кергіш(пальцы), ине, қайшы, мата, дайын нобай, қалам.

Орындалуы:

- Нобайын дайындап аламыз
- Матаны кергішке кереміз
- Дайын нобайымызды керілген матамызға көшіреміз.
- Нобай бойынша кестелеуді бастаймыз.

Жұмыстарды дайындау.

Көрме ұйымдастыру

Оқу бағдарламасын әдістемелік қамтамасыз ету

Көрнекі құралдар:

- қауіпсіздік техникасы
- бейнелеу өнері түрлері
- сәндік қолданбалы өнер түрлері
- жұмыстарды, туындыларды кезең-кезеңімен орындау.

Кабинетті міндетті жарақтандыру

- үстелдер, оқушылар орындықтары
- суреттерді орналастырған шкафтар
- жардағы бейнелер

Сурет салуға арналған құралдар:

- қағаздар
- қылқаламдар
- әртүрлі жұмсақ материалдар

Кестелеу:

- кергіштер(пяльцы)
- жіптер(мулине)
- ине
- қайшы
- мата

МАЗМҰНЫ

- Түсініктеме
- Күтілетін нәтижелер
- 1-5 сыныптарға арналған оқу-тақырыптық жоспары
- Оқу бағдарламасының мазмұны
- Күтілетін нәтижелер
- 6-9 сыныптарға арналған оқу-тақырыптық жоспары
- Оқу бағдарламасының мазмұны
- Оқу бағдарламасын әдістемелік қамтамасыз ету
- Қолданылған және ұсынылған әдебиеттер тізімі

Қолданылған және ұсынылған әдебиеттер тізімі

1. «Көркем еңбек» 5-9 сынып оқулығы
2. «Мектептегі технология» журналы
3. «Технология» қыз балаларға арналған Е.В.Ермилова, И.А.Товченик
4. «Фетра изделия» журнал
5. «Көркем еңбек» 7 сынып
6. «Моншақ әлемі» журнал
7. Ростовцев Н.Н. «Учебный рисунок». М, 1985ж.
8. Ростовцев Н.Н. «История методов обучения рисованию. Русская и советская школа рисунка». М, 1982ж.
9. «Учебный рисунок в Академии художеств». М., 1990ж.
10. Г.Қажиева. «Балаларға қосымша білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру және басқару» Алматы, 2014
11. Наралиева Рахила Турсыновна «Оқу бағдарламасы туралы нұсқаулық»
12. Ақбаева Ш.Ә «Бейнелеу өнерін оқыту» Алматы, 2007.
13. Жалпы білім беретін мектептерге арналған «Бейнелеу өнері» 1-6 сыныптарға арналған оқулықтар.
14. Ғаламтор сайттарына жарияланған мақалалар
15. «Бейнелеу өнері және сызу» Республикалық оқу танымдық журналдары
16. С. Қасиманов. Қазақ халқының қолөнері. А., 1969.
17. Қазақстан Ұлттық энциклопедиясы., 4 том., А., 2002.
18. Қ. Әмірғазин. Қазақ қолөнері. А., 1996.
19. Маргулан А.Х. Казахское народное Прикладное искусство- Алма-Ата: Өнер 1986, 256 бет.